

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 17. števil, „Slov. Gospodarja“.

L. 1888.

26. aprila.

Štev. 4.

Konjereje zlata ravnila.

Konj ne redimo za kratek čas, ampak človek hoče od njih dobička, naj že bo, da konja sam rabi ali pa, da ga spravi v denar. Ni pa to lahko delo, ono terja truda, pa tudi stroškov ne manjka pri konjereji. Kdor torej hoče koristiti, naj se ne brani ne truda, ne stroškov, kjer jih je treba. Ali s tem še ni pri kraju, on mora ravnati razumno, ne po svoji glavi, ampak naj si obrača skušnje drugih v prid. Iz le-teh pa se učimo, da je za dobre konje treba

1. Dobrih kobil. Tacih pa manjka na mnogih krajih in treba jih je še le vzrediti. Najlepše in najboljše žrebe se za to odbere in potlej vzredi za plemenico. Kdor ima pa tako, naj je ne proda iz lehka! Ako je nima pa premore toliko, da si jo kupi kje drugje, naj mu ne bode žal za denar, ki ga taka kobila stane. Če je tako žrebe dobro vzrejeno, sme se spraviti že v tretjem letu k žrebcu. Po nekaterih deželah je to že navada, v Angliji in Franciji pa bojda ne dobi nobena kobila premije, če že ni bila v svojem tretjem letu breja.

2. Dobrih žrebcev. Tacih nam sedaj ne manjka več, ker skrbi država ali tudi dežela za nje. V vsacem okraji, ki je sicer za konjerejo, nahaja se že postaj, v katerih so ces, žrebci in še vedno se nastavlja tacih postaj več.

3. Skrbnega spoljenja. To se pravi: žrebec, ki se pusti h kobili, mora biti tak, da gresta po svojej naravi v kup; zlahten žrebec ni za nežlahtno kobilo ali pa narobe, nežlahten žrebec ni za zlahtno kobilo. Skorej pa je še manj krivo, če se spusti manj zlahten žrebec k zlahtni kobili, kakor pa če se zgodi na robe.

4. Skrbi pri strežbi, krmljenji in izbiranji kobil. Na vse troje treba, da človek pazi, naj se kobila ne vbreji samo, ampak tudi da ne izvrže in da se mladič redi že v kobili dobro. Kobile, ki niso rade breje ali ki rade izvržejo, naj se rabijo drugod, za žrebeta niso.

5. Krepkega krmljenja pri žrebitih. Kakor se krmi žrebe iz mladih nog, tako postane, dobro ali slabo, skozi celo življenje. Kar se zamudi v prvih letih, to se ne da pozneje več popraviti. Prva leta daje se redoma žrebetu 3 do 4 kile ovsu na dan, v drugem letu pa 4 do 5 kil.

Živali, ki so iz mladih dni pri dobri in razumni krmi, dozoriijo hitreje in so poprej za rabo, toda za jahanje ni žrebe, predno nima štrtega leta. Pri stroških za krmo je samo razloček cene ali ta ne potegne veliko višje pri zrnji, kakor se kaže pri slami.

Gnojilo, ki ima veliko fosforovine v sebi, stori dobro ne samo travnikom in njivam, ampak tudi konjem dajo trdniše kosti. Vsled tega so taka gnojila velik dobiček.

6. Svitlih in zdravih hlevov. Vsaki živali je treba več ali manj svitlobe, če je nima, pa ne ostane zdrava. Tembolj pa je obojno za konja potreba. Svitloba pa ne sme priti od spredaj, ampak od strani, če naj dé našim konjem dobro.

7. Prostega gibanja. Od mladih dni naj se konj giblje v prostem in če se mu ne dovoli, ne bode nič prida iz njega. Žrebe naj hodi že v hlevu, v predeljenem kraji, prosto, na vsak način pa se mora potlej v vrtu prosto gibati. Zadosti je tak vrt, ki meri 10 metrov na dolgo in ravno toliko na široko. Če je vrt pa še večji, tem bolje služi v korist žrebetu. Tako mesto za vrt ali za tekališče se že dobi, če je le za to volja. Ako se prehladi žrebe na prostem, ni se za to nič bati, tem manj, čem prej je žrebe jelo hoditi na prosto. Samo živali, ki so pri slabi reji in v slabih, zaduhlih hlevih, prehladijo se lahko in tudi nevarno, to pa za to, ker skačejo s kraja veselo okoli, potem pa se vtrudijo in obstojé kje na mira, kjer je prepuh.

Dobro je torej, da se mlade živali, ako so delj časa stale v hlevu, vodijo na vaje nekaj časa, predno se izpustijo. Naj se stori to toliko časa, da se žival že nekaj vtrudi in privadi na sveži zrak. Tudi to ni naopak, če se izpusté žrebeta koj prosta, po tem pa, ko so se vtrudila, pelji jih hitro v hlev ter jih drgni s slamo, da se posušijo. Za tem pa jih izpusti sopet na prosto, sedaj jim ne škoduje več zrak.

Ako so mlade živali vsak den in delj časa na prostem, ne letajo okoli, ampak so bolj mirne. Najbolje je pustiti jih cel den zunaj in jim dati zunaj jesti in piti, se ve, da le takrat, če ni prevelika vročina in če niso muhe prehude. Ker v majhnih vrtilih ne raste trava, saj jo žival hitro pohodi, za to kaže dati va-nje slame ali detelje, da si delajo živali z njo kratek čas, sicer se pa navadijo marsikaterih napak.

06 milj. Minister za pravosodje tirja za potrebe 19.9 milj., v tem je 17.0 milj. za c. kr. sodnije v raznih deželah in 2.2 milj. za kaznilnice.

Za splošnje vpokojnine treba je 16.7 milj. in za obresti skupnih dolgov 85.3 milj. a plača se tistih dolgov to leto za 9.9 milj., gld. Za dolg avstrijske skupine dežel je treba za obresti 38.3 milj. in za povrnilo 1.4 milj. Oskrbovanje tega dolga pa stane na leto 0.9 milj. gld. (Konec prih.)

Listovi slovenskim mladeničem.

IV. list.

Blizu Celja konec aprila 1888.

Starodavna navada je že z igro se kratkočasiti, samo, ko bi le vsekdar nedolžna, brez škode igralcem bila!

Ravno to pa je slabo, da dan današnji mladina igra večinoma take igre, katere jej škodujejo na duhu in telelesu.

Kdo izmed igralcev igra pač brez strasti? Komu je vse jedno, ali dobi ali izgubi?

V preteklosti moramo reči, da so poznali več raznovrstnih iger, kakor sedaj. pa nobena ni bila tako razširjena in navadna, vsaj tako škodljiva ne, kakor sedaj običajne. Igra je bila razvedrilo, počitek, zabava, — sedaj je sredstvo, da premeteni goljufi obogatijo, priprosti poštnjaki pa vbožajo.

Kje so sedaj igralci, ki bi svojim soigralcem zaupali? (Saj so pa tudi pametni, ako jim ne zaupajo.) Malokje tudi igrajo prijatelji, ne da bi denar stavili.

Navadna igra je na „mečice“ karte. Prejšnje čase so metali tudi na „križ-mož“ in rudljali. Poleti radi „stožice“ vzbijajo in vse to, pa še mnoge druge igre so iznajdene za kratkočasenje, še bolj pa za izgubo časa in denarja.

Koliko lepša, koristnega bi mladeniči tisti čas lahko izvedeli, kaj bi jim to v možkeji dobi koristilo! Koliko denarja bi prihranili, katerega nepotrebno ali v igri izgubljajo, ali pa ker jezo zgube, kakor tudi veselje dobička s pijačo zapivajo in s takim oslepanjem čutil — zdravju škodujejo.

Kolikokrat pa se pri igri stepejo! Sploh pa „Cen ked'n tjažko dejlajo“, da potem v težko pričakovano „nedeljo usje zalumpajo“; drug dan pa siromaki brez denarja žalujejo in kukajo, kakor pravi Srb in ta narodna pesen dostavlja.

Sedaj še pa neko razvado, ki je po nekih slovenskih krajih razširjena. Čitali smo v „Slov. Narodu“ lani o velikej tožbi in obsojenju mladeničev, ki so se pregrešili zavoljo te razvade. Dalje prepoved c. kr. okr. glavarja tičečo se te razvade, ako se ne motimo. V adventu je v svojih dopisih tudi „Slov. Gosp.“

povedal, da so gori v Vojniku celo tržki gospodiči to kmetsko navado sprejeli.

Kadar odpelje ženin nevesto iz župnije ali vasi, jo mladeniči „zašrongajo“; zadelajo pot, da potem dobijo od ženina običajno ali neobičajno nadomestilo izgube, kar tirjajo.

Dvoje maj postavijo od jedne, čez pot, do druge opletano verigo zapenjajo, potem se pa tik maj vstavijo.

Ko dojdejo svatje, prične se sejem, mnogo huje, kakor za kako telico.

Ker skorej vsakokrat mnogo več tirjajo, kakor je ženin voljen dati, preteče mnogo časa, predno se pobotajo. Po nekod je stanovita cena odkupnine; — jeden odstotek nje dote.

To bi se še morebiti dalo zagovarjati in pripustiti, ko bi le mladina potem vsega denarja v slabo ne obrnila. Ko bi tisti denar porabili v napravo knjižnic, — koliko dobička bi jim rodilo; pa tudi ženin bi z mirneje vestjo plačal.

Vsejedno navada ta je le neumna.

Pomislimo! Ni li sramotno obéma, devi in mladeniču, ko bi rekel: „Jaz imam pravico do nje, ne pustim je ženinu!“ Pa saj je takim pritožbam bil že prej čas.

Drugič je ravno tako sramotno, ko bi se takej pravici za denar odpovedal.

Tretjič bi bilo prav grdo, ko bi toliko mladeničev pravico do neveste imelo.

Zadnjič pa mislim, da tisti, kateri bi z njo kaj zgubil, bi svojo žalost pač na tihem prežaloval ali pa za svoj lasten denar v pijači zadušil, ne pa v pričo nje jo prodajal.

Vsem slovenskim mladeničem, želi veselo srečo
Vaš Častilko.

Gospodarske stvari.

Bob in njegovo pridelovanje.

Bob se šteje v vrsto onih koristnih zelišč, ki imajo sad v mošnjicah. Na bobovem stebelu naloži se jih po pet do deset in v vsaki je po 4—6 zrn. Ni lahko, da se izgodi to pri drugih zeliščih, ki imajo tako debel sad, kakor ga poznamo pri bobu.

Kar je v južnih krajih kornuza, to je v severnih bob; njegovo pridelovanje je koristno in ni dober gospodar, ki si ga ne prideluje, vsaj toliko, kolikor ga porabi lahko doma. Kdor ima zemljo za nj. naj ga toraj le seje! Zemlja pa mu ugaja bolj ilovčasta, manj pa peščnata. Rodi pa tudi v ilovnatih prsti, ako ima dovolj mokrote v sebi. Se vé, da je taki prsti treba gnoja in sicer iz hlevov.

Mokrota pa je bobu velika potreba, ako je nima, daje le malo sadu in še ta je navadno droben, ter se mu potlej v resnici lahko reče, da je „drobni bob“. Najbolj godi bobu mastna

06 milj. Minister za pravosodje tirja za potrebe 19.9 milj., v tem je 17.0 milj. za c. kr. sodnije v raznih deželah in 2.2 milj. za kaznilnice.

Za splošnje vpokojnine treba je 16.7 milj. in za obresti skupnih dolgov 85.3 milj. a plača se tistih dolgov to leto za 9.9 milj., gld. Za dolg avstrijske skupine dežel je treba za obresti 38.3 milj. in za povrnilo 1.4 milj. Oskrbovanje tega dolga pa stane na leto 0.9 milj. gld. (Konec prih.)

Listovi slovenskim mladeničem.

IV. list.

Blizu Celja konec aprila 1888.

Starodavna navada je že z igro se kratkočasiti, samo, ko bi le vsekdar nedolžna, brez škode igralcem bila!

Ravno to pa je slabo, da dan današnji mladina igra večinoma take igre, katere jej škodujejo na duhu in telelesu.

Kdo izmed igralcev igra pač brez strasti? Komu je vse jedno, ali dobi ali izgubi?

V preteklosti moramo reči, da so poznali več raznovrstnih iger, kakor sedaj. pa nobena ni bila tako razširjena in navadna, vsaj tako škodljiva ne, kakor sedaj običajne. Igra je bila razvedrilo, počitek, zabava, — sedaj je sredstvo, da premeteni goljufi obogatijo, priprosti poštenjaki pa vbožajo.

Kje so sedaj igralci, ki bi svojim soigralcem zaupali? (Saj so pa tudi pametni, ako jim ne zaupajo.) Malokje tudi igrajo prijatelji, ne da bi denar stavili.

Navadna igra je na „mečice“ karte. Prejšnje čase so metali tudi na „križ-mož“ in rudljali. Poleti radi „stožice“ vzbijajo in vse to, pa še mnoge druge igre so iznajdene za kratkočasenje, še bolj pa za izgubo časa in denarja.

Koliko lepša, koristnega bi mladeniči tisti čas lahko izvedeli, kaj bi jim to v možkeji dobi koristilo! Koliko denarja bi prihranili, katerega nepotrebno ali v igri izgubljajo, ali pa ker jezo zgube, kakor tudi veselje dobička s pijačo zapivajo in s takim oslepanjem čutil — zdravju škodujejo.

Kolikokrat pa se pri igri stepejo! Sploh pa „Cen ked'n tjažko dejlajo“, da potem v težko pričakovano „nedeljo usje zalumpajo“; drug dan pa siromaki brez denarja žalujejo in kukajo, kakor pravi Srb in ta narodna pesen dostavlja.

Sedaj še pa neko razvado, ki je po nekaterih slovenskih krajih razširjena. Čitali smo v „Slov. Narodu“ lani o velikej tožbi in obsojenju mladeničev, ki so se pregrešili zavoljo te razvade. Dalje prepoved c. kr. okr. glavarja tičečo se te razvade, ako se ne motimo. V adventu je v svojih dopisih tudi „Slov. Gosp.“

povedal, da so gori v Vojniku celo tržki gospodiči to kmetsko navado sprejeli.

Kadar odpelje ženin nevesto iz župnije ali vasi, jo mladeniči „zašrongajo“; zadelajo pot, da potem dobijo od ženina običajno ali neobičajno nadomestilo izgube, kar tirjajo.

Dvoje maj postavijo od jedne, čez pot, do druge opletano verigo zapenjajo, potem se pa tik maj vstavijo.

Ko dojdejo svatje, prične se sejem, mnogo huje, kakor za kako telico.

Ker skorej vsakokrat mnogo več tirjajo, kakor je ženin voljen dati, preteče mnogo časa, predno se pobotajo. Po nekod je stanovita cena odkupnine; — jeden odstotek nje dote.

To bi se še morebiti dalo zagovarjati in pripustiti, ko bi le mladina potem vsega denarja v slabo ne obrnila. Ko bi tisti denar porabili v napravo knjižnic, — koliko dobička bi jim rodilo; pa tudi ženin bi z mirneje vestjo plačal.

Vsejedno navada ta je le neumna.

Pomislimo! Ni li sramotno obéma, devi in mladeniču, ko bi rekel: „Jaz imam pravico do nje, ne pustim je ženinu!“ Pa saj je takim pritožbam bil že prej čas.

Drugič je ravno tako sramotno, ko bi se takej pravici za denar odpovedal.

Tretjič bi bilo prav grdo, ko bi toliko mladeničev pravico do neveste imelo.

Zadnjič pa mislim, da tisti, kateri bi z njo kaj zgubil, bi svojo žalost pač na tihem prežaloval ali pa za svoj lasten denar v pijači zadušil, ne pa v pričo nje jo prodajal.

Vsem slovenskim mladeničem, želi veselo srečo
Vaš Častilko.

Gospodarske stvari.

Bob in njegovo pridelovanje.

Bob se šteje v vrsto onih koristnih zelišč, ki imajo sad v mošnjicah. Na bobovem stebelu naloži se jih po pet do deset in v vsaki je po 4—6 zrn. Ni lahko, da se izgodi to pri drugih zeliščih, ki imajo tako debel sad, kakor ga poznamo pri bobu.

Kar je v južnih krajih kornuza, to je v severnih bob; njegovo pridelovanje je koristno in ni dober gospodar, ki si ga ne prideluje, vsaj toliko, kolikor ga porabi lahko doma. Kdor ima zemljo za nj. naj ga toraj le seje! Zemlja pa mu ugaja bolj ilovčasta, manj pa peščnata. Rodi pa tudi v ilovnatih prsti, ako ima dovolj mokrote v sebi. Se vé, da je taki prsti treba gnoja in sicer iz hlevov.

Mokrota pa je bobu velika potreba, ako je nima, daje le malo sadu in še ta je navadno droben, ter se mu potlej v resnici lahko reče, da je „drobni bob“. Najbolj godi bobu mastna